

PRZEGLĄD EKONOMICZNY WKF

12 czerwca 2020

Instytut Rynku Finansowego

Kluczowe obserwacje

- Obniżka stóp procentowych przez NBP do poziomu 0% dla wielu banków spółdzielczych może oznaczać znalezienie się w poważnych problemach i skutkować naruszeniem kapitałów.
- Struktura bilansu sektora banków spółdzielczych z około 44% udziałem aktywów, których obecna rentowność wynosi 0% p.a., stawia te banki w trudnej sytuacji.
- W przypadku banków spółdzielczych rentowność aktywów indeksowanych do WIBOR nie ma powiązania z procesem wyznaczania kosztu pasywów jak również możliwością i szybkością dostosowania kosztu pasywów.
- W celu zachowania rentowności konieczna jest zmiana struktury bilansu zarówno banków spółdzielczych jak również banków zrzeszających oraz zmiany zasad zarządzania marżą odsetkową i ryzykiem stóp procentowych.

Wpływ decyzji NBP na sytuację banków spółdzielczych

Obniżka stóp procentowych przez NBP do 0%, przy obecnej strukturze bilansu banków spółdzielczych spowoduje w konsekwencji spadek wyników sektora BS do 0 PLN na koniec 2020 roku z tytułu samej zmiany stóp procentowych (przy założeniu braku wzrostu ryzyka kredytowego). Natomiast przy uwzględnieniu realizacji ryzyka kredytowego wynik sektora

banków spółdzielczych może oznaczać stratę na poziomie 200 mln PLN lub więcej (szacunek umiarkowanie optymistyczny).

Wpływ obniżki stóp o 150 bp na wyniki sektora banków spółdzielczych wynosi ok. 1,2 mld PLN w skali roku. Przy rocznym wyniku banków spółdzielczych na poziomie

PRZEGLĄD EKONOMICZNY WKF

około 600 mln PLN (wynik roku 2019) oznacza to istotną stratę i perspektywę utraty rentowności. W scenariuszu realistycznym należy do tego rachunku dodać realizację strat z tytułu ryzyka kredytowego.

Tak duży ujemny wpływ obniżki stóp procentowych przez NBP na wyniki sektora banków spółdzielczych wynika ze specyficznej struktury bilansu tych banków (wg stanu na koniec 2019 roku). Przy łącznej kwocie aktywów na poziomie 150 mld PLN zawarte jest w tym:

- 1) 10 mld PLN - kasa i środki o wysokiej płynności. Rentowność tych pozycji przed i po obniżce należy szacować na 0% p.a.
- 2) 40 mld PLN - lokaty na rynku międzybankowym (głównie w banku zrzeszającym) rentowność ich jest na poziomie WIBID, czyli przed obniżkami NBP wynosiła około 1,4% p.a. obecnie 0% p.a. Taki sposób wyznaczania ceny lokat wewnątrz zrzeszeniowych został uzgodniony przed wielu laty i pomimo zmiany struktury rynku finansowego i znaczenie ekonomicznego wskaźników referencyjnych nie był poddawany zmianom adaptacyjnym i regularnej aktualizacji.
- 3) 23 mld PLN to instrumenty dłużne, w tym około 6 mld PLN obligacji skarbowych, 1 mld PLN obli-

gacji JST, 15 mld PLN bonów pieniężnych NBP. W tym przypadku również należy zauważyć, że o ile przed obniżką bony pieniężne miały rentowność 1,5% p.a. to obecnie ich rentowność spadła do 0%.

- 4) 72 mld PLN stanowią kredyty dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, z których ponad 90% jest indeksowana do wskaźnika WIBOR, który spadł o 1,5 pkt. proc. p.a. (do poziomu 0,1% p.a.) po obniżkach stóp NBP.

Oznacza to, że w aktywach banków spółdzielczych aktywa o ZEROWEJ rentowności p.a. stanowią obecnie około 44% (wzrost z poziomu 7% na koniec 2019 roku). Biorąc pod uwagę, że w 2019 roku przychód odsetkowy w sektorze wyniósł 5 mld PLN oznacza to, że poprzez indeksację aktywów do wskaźnika WIBOR i stóp referencyjnych NBP w ciągu 2 miesięcy roczny przychód odsetkowy banków spółdzielczych zmniejszy się o około 2,3 mld PLN!

Zredukowanie kosztu odsetkowego jest możliwe tylko o 1 mld PLN! Wynika to z następujących przesłanek.

Pasywa banków spółdzielczych

PRZEGLĄD EKONOMICZNY WKF

Komentarz ekonomiczny

są zbudowane głównie z depozytów bieżących od gospodarstw domowych i przedsiębiorstw na łączną kwotę 138 mld PLN. Roczny koszt odsetkowy pozyskania tych pasywów wynosił 1 mld PLN. Biorąc pod uwagę fakt, że zmiana oprocentowania pasywów zajmuje około 60 dni i przy założeniu że banki zredukowałyby oprocentowanie depozytów do 0% (założenie bardzo agresywne i optymistyczne) koszt odsetkowy w roku 2020 zostanie zmniejszony tylko o 0,5 mld PLN. Natomiast

Wrażliwość przychodowości bilansów banków w Polsce jest zdecydowanie odmienna w porównaniu do innych rynków ze względu na ponadprzeciętnie duży udział kredytów indeksowanych do stawki międzybankowej WIBOR (i w mniejszej skali do stóp referencyjnych NBP). Obniżka stóp procentowych NBP i natychmiastowe przesunięcie wskaźnika WIBOR w ślad za stopami NBP powoduje natychmiastowe przeszacowanie rentowności portfela kredytów już udzielonych. We wszystkich innych krajach jest odmiennie bowiem przez dużo większy udział kredytów o stałych stopach, zmiany stóp banku centralnego wpływają głównie na rentowność nowo-udzielanych kredytów.

gdyby w kolejnym roku koszt pozyskania depozytów wyniósł 0 % p.a. (tj. 0 PLN w pozycji koszt odsetkowy pasywów – redukcja z 1 mld PLN wg raportów na koniec 2019) to ubytek marży odsetkowej w rachunku wyników z tytułu zmian stóp NBP przesunęła wyniki banków spółdzielczych z poziomu 600 mln PLN zysku na ponad 600 mln straty. Wynika to z faktu, że wpływ obniżki stóp o 150 bp na wyniki sektora wynosi ok. 1,2 mld PLN w skali roku.

W przypadku sektora banków spółdzielczych rentowność aktywów indeksowanych do WIBOR nie ma powiązania z procesem wyznaczania kosztu pasywów jak również możliwością i szybkością dostosowania kosztu pasywów. Banki spółdzielcze również nie posiadają możliwości zabezpieczania rentowności aktywów indeksowanych do WIBOR poprzez stosowanie instrumentów pochodnych.

Struktura bilansu banków spółdzielczych z 44% udziałem aktywów, których obecna rentowność wynosi 0% p.a., stawia te instytucje w ponadprzeciętnie trudnej sytuacji. Dostosowanie struktury bilansu nie jest możliwe w tak szybkim tempie i wy-

PRZEGLĄD EKONOMICZNY WKF

maga zapewne 2-3 lat aktywnych działań, aby przywrócić rentowność w zakresie wyniku odsetkowego. Jednakże odraczenie wdrożenia zmian zasad zarządzania rentownością aktywów i pasywów, kosztem płynności, zasad zarządzania ryzykiem stóp procentowych i marży odsetkowej może jedynie generować jeszcze większe problemy.

Dodatkowo - oprócz ryzyka wynikającego ze zmiany stóp procentowych należy pamiętać, że banki spółdzielcze mają proporcjonalnie znacznie większą niż banki komer-

cyjną ekspozycję bilansową na sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te w największym stopniu ucierpiały z racji na kryzys COVID-19. Należy spodziewać się, że przyszłe zamknięcia i upadłości w/w przedsiębiorstw mocniej uderzą w bilanse banków spółdzielczych niż pozostałych banków. Ewentualne problemy banków spółdzielczych pogłębią problemy płynnościowe firm kredytowanych przez banki spółdzielcze.

Wnioski/ Wskazania

- I. Banki spółdzielcze potrzebują instrumentów (metody alokacji, indeksu oprocentowania, krzywej rentowności), które umożliwią im dopasowywanie rentowności aktywów do kosztu pozyskiwania pasywów. Banki spółdzielcze muszą wdrożyć narzędzia umożliwiające odzwierciedlenie specyfiki rynku i ich charakterystykę prowadzonej działalności gospodarczej. Pozwoli to na szybkie dostosowywanie się do nagłych i szybkich zmian na rynku finansowym.
- II. Przebudowie powinno ulec zarządzanie ceną produktów odsetkowych w bankach spółdzielczych i w zrzeczeniach. Konieczne jest wdrożenie zasad wymaganych w Rekomendacji P dotyczących systemu cen transferowych.
- III. Zarządzanie płynnością banków spółdzielczych i zrzeczających powinno uwzględniać alokację kosztu płynności zgodnie ze standardami rynkowymi dotyczącymi systemu wewnętrznych cen transferowych i wymogami Rekomendacji P.

Instytut Rynku Finansowego

IRF jest podmiotem powołanym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) oraz Instytut Rynku Pieniężnego (IRP) w celu prowadzenia działalności regulowanej w zakresie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki w instrumentach i kontraktach finansowych z 8 czerwca 2016 [Rozporządzenie PE 2016/1011]. IBnGR i IRP współpracują od 2012 roku i wspólnie prowadzą System Monitoringu Rynku Pieniężnego - SMRP (więcej informacji na stronie www.smrp.pl). IRF dysponuje zespołem i know-how, które wynika z dotychczasowych doświadczeń w związku z współtworzeniem, uruchomieniem i funkcjonowaniem SMRP.

Kontakt

Instytut Rynku Finansowego

ul. Wilcza 31 lok 1A
00-544 Warszawa

Telefon:
+48(22)544-20-10

E-mail:
irf@irf.org.pl

www.irf.org.pl

Przygotował: Tomasz Mironczuk
Instytut Rynku Finansowego

E-mail: tomasz.mironczuk@irf.org.pl